30/11/2018

Ο Απόστολος Ανδρέας και η Πάτρα

/ Επικαιρότητα

Μέσα στη χορεία των δώδεκα μαθητών του Ιησού, εξέχουσα θέση κατέχει ο τιμώμενος τόσο από την ορθόδοξη όσο και την καθολική παράδοση Απόστολος Ανδρέας, ο επονομαζόμενος και Πρωτόκλητος, ο οποίος από ψαράς κατέστη «ἁλιεύς τῶν ἀνθρώπων» και αναδείχθηκε σε μέγα διδάσκαλο του μηνύματος του Χριστού.

Πρωτόκλητος γιατί πρώτος αυτός, μαζί με τον αδελφό του Πέτρο, κλήθηκε να ακολουθήσει τον Ιησού και να κηρύξει τον λόγο του και στον ελλαδικό χώρο, ιδρύοντας εκκλησίες, εκχριστιανίζοντας τον πληθυσμό και αλλάζοντας τον ρου της Ιστορίας.

Μετά την καρποφόρα και ασίγαστη ιεραποστολική περιοδεία του μέσα σε εθνικούς, ιουδαίους και ειδωλολατρικές φύλες, κατέληξε στην Πάτρα, την οποία θα μετέτρεπε σε ορμητήριό του για τον εκχριστιανισμό του αχαϊκού πληθυσμού.

Τα πρώτα χρόνια

Ο Ανδρέας ή Ανδρεύς ή Ανδρείας γεννιέται στη Βηθσαϊδά της Γαλιλαίας ως γιος ενός ψαρά ονόματι Ιωνάς (ή Ιωάννης). Ήταν αδελφός του Σίμωνα Πέτρου, Αποστόλου Πέτρου αργότερα, και έφερε ελληνικό όνομα, γεγονός καθόλου σπάνιο μεταξύ των ελληνιζόντων εβραίων της εποχής. Δεν αναφέρεται εξάλλου πουθενά εβραϊκό ή αραμαϊκό όνομά του.

Ο νεαρός ψαράς μπήκε στην οικογενειακή επιχείρηση και ψάρευε με τον πατέρα και τον αδελφό του Πέτρο στη δυτική όχθη της λίμνης Τιβεριάδας (Γεννησαρέτ). Η οικογένεια φαίνεται να είχε οικονομική επιφάνεια, καθώς αμφότερα τα αδέλφια μαθήτευαν δίπλα στον Ιωάννη τον Πρόδρομο, κάτι που προδίδει καλή οικονομική κατάσταση αλλά και πνευματικές ανησυχίες.

Ως μέλη του κύκλου του Ιωάννη λοιπόν θα συναντήσουν μια μέρα τον Ιησού, τον οποίο θα προλογίσει ο Πρόδρομος στον Ανδρέα και τον Πέτρο: «Ίδε ο Αμνός του Θεού». Τα δύο αδέλφια γοητεύτηκαν από τον λόγο του Χριστού και αποφασίζουν να τον ακολουθήσουν, για να συνομιλήσουν μαζί του και όχι για να γίνουν φυσικά μαθητές του.

Αυτό δεν θα συνέβαινε παρά αργότερα, μετά τη σύλληψη και φυλάκιση του Προδρόμου Ιωάννη, όταν ο Χριστός τους διαμήνυσε «Δεύτε οπίσω μου και ποιήσω υμάς αλιείς ανθρώπων».

Ο Ανδρέας και ο Πέτρος γίνονται οι πρώτοι μαθητές του Θεανθρώπου και αναλαμβάνουν να κηρύξουν τον λόγο του στα μήκη και τα πλάτη του κόσμου. Παρά το γεγονός ότι οι πληροφορίες της Καινής Διαθήκης είναι ελάχιστες για τον Ανδρέα και ολότελα ανύπαρκτες για το αποστολικό του έργο, χριστιανοί λόγιοι και εκκλησιαστικοί ιστορικοί θα ανασυγκροτήσουν αργότερα τη διακονία του.

Από τις Γραφές ξέρουμε πάντως πως ο Ανδρέας παρευρίσκεται στη θεραπεία της πεθεράς του Πέτρου στην Καπερναούμ, στην τέλεση του θαύματος του χορτασμού

των πεντακισχιλίων και στη συνάντηση του Ιησού με τους Έλληνες, όπου, μαζί με τον φίλο του Φίλιππο, μεταφέρουν στον Χριστό την επιθυμία των προσύλητων Ελλήνων να τον γνωρίσουν. Ο ευαγγελιστής Μάρκος παρουσιάζει τον Απόστολο Ανδρέα μαζί με άλλους τρεις μαθητές να ρωτά τον Σωτήρα για το πότε θα εκπληρωθεί η προφητεία της καταστροφής του Ναού του Σολομώντα της Ιερουσαλήμ, ενώ αναφέρεται και από τον Ματθαίο και από τον Λουκά.

Στους καταλόγους των δώδεκα μαθητών αναφέρεται πάντοτε μαζί με τον αδελφό του Πέτρο. Για τελευταία φορά συναντάται στις Πράξεις των Αποστόλων μετά την Ανάληψη του Ιησού, όπου βρίσκεται πλάι στους άλλους μαθητές στο υπερώο της Ιερουσαλήμ. Οι τέσσερις ευαγγελιστές δεν συμφωνούν μάλιστα αν ο Ανδρέας ήταν μεταξύ του στενού κύκλου των μαθητών του Ιησού (Πέτρος, Ιάκωβος και Ιωάννης), ο Μάρκος τον συμπεριλαμβάνει πάντως στον στενό πυρήνα του Ναζωραίου.

Τη δράση του Ανδρέα συμπληρώνουν πληροφορίες από τα απόκρυφα Ευαγγέλια, τις Πράξεις και τα Μαρτύρια, αλλά και πολύ μεταγενέστερες πηγές και λαϊκές διηγήσεις, που καλύπτουν τα κενά με μυθιστορηματικό συχνά τρόπο. Πλάι στη χριστιανική παράδοση, υπάρχουν οι μαρτυρίες του αιρετικού Λευκίου, των ιστορικών Ευσέβιου και Νικηφόρου αλλά και του μοναχού Επιφάνιου (10ος αιώνας), ο οποίος έγραψε το «Περί του βίου, των πράξεων και της τελευτής του Αγίου Ανδρέα του Πρωτοκλήτου»…

Ο Πρωτόκλητος και το μήνυμα του χριστιανισμού

Ο βίος του Ανδρέα μέχρι τα Θεία Πάθη και την Ανάσταση του Ιησού ακολουθεί το ίδιο σχεδόν μοτίβο της δράσης και των άλλων μαθητών. Μετά τον σχηματισμό της πρώτης εκκλησίας, ο Ανδρέας κήρυξε με τον αδελφό του Πέτρο στη Βιθυνία, τον Εύξεινο Πόντο και τη Σινώπη.

Μαζί με άλλους μαθητές ίδρυσε μια εκκλησία στην Αμισό (Σαμψούντα), όργωσε τα εδάφη του Πόντου, της Ιβηρίας και της Παρθίας και επέστρεψε στην Ιερουσαλήμ πιθανότατα το 34 μ.Χ. για τον εορτασμό του εβραϊκού Πάσχα με τον κύκλο των μαθητών του Ιησού. Στο δεύτερο ιεραποστολικό του ταξίδι, περνά από Αντιόχεια, Έφεσο, Λαοδικεία και Φρυγία και κηρύττει παντού, από τη Μυσία και τη Νίκαια μέχρι και τα πέρατα της Βιθυνίας, τη Νικομήδεια, τη Χαλκηδόνα και αλλού.

Επιστρέφει στη Σαμψούντα, περιοδεύει στα γύρω εδάφη και φέρεται να ιδρύει, κατά τους κατοπινούς χριστιανούς συγγραφείς, την εκκλησία του Βυζαντίου, τη Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία δηλαδή, αν και το γεγονός αμφισβητείται πλέον. Για τη χριστιανική πάντως παράδοση, ο Ανδρέας χειροτόνησε στον Βύζαντα τον Στάχυ, ο οποίος ήταν ένας από τους εβδομήντα Αποστόλους και πρώτος επίσκοπος

της πόλης. Με αυτό τον τρόπο, έγινε ο ιδρυτής της τοπικής Εκκλησίας της Κωνσταντινούπολης, η οποία από τον 4ο αιώνα εξελίχθηκε στο πρώτο Πατριαρχείο της Ανατολής, ο δε επίσκοπός της μετατράπηκε από τον 7ο αιώνα σε Οικουμενικό Πατριάρχη. Γι’ αυτό και ο Ανδρέας ο Πρωτόκλητος είναι ο ιδρυτής και προστάτης της Εκκλησίας της Πόλης.

Επίσης, σύμφωνα με τη μακραίωνη εκκλησιαστική παράδοση, του αποδίδεται ο εκχριστιανισμός αρκετών αρχαίων λαών όπως οι Αλανοί, οι Αβασγοί, οι Ζηκχοί, οι Βοσπορινοί και οι Χερσονίτες.

Αφού μεταδώσει τον λόγο του Ιησού και σε Θράκη, Μακεδονία, Θεσσαλία, Ήπειρο και Στερεά Ελλάδα, ιδρύσει εκκλησίες και χρίσει ιερείς, καταλήγει στην Αχαΐα, μια περιοχή που όπως μας παραδίδεται θα σφραγίσει με τη δράση του αλλά και θα σφραγιστεί από αυτή.

Σύμφωνα με τη γραπτή παράδοση και τις διασωθείσες συναξαριακές πηγές, ο Άγιος Ανδρέας έδρασε κυρίως στις χώρες παρά τη Μαύρη Θάλασσα, τη Σκυθία, τη Γοτθία, την Κριμαία και την Ιβηρία (σημερινή Γεωργία), καθώς και στην Καππαδοκία, τη Γαλατία και σε όλη σχεδόν τη δυτική Μικρά Ασία (Φρυγία, Μυσία, Βιθυνία). Σύμφωνα μάλιστα με το Συναξάριο της Κωνσταντινουπόλεως, κήρυξε στη Σεβαστούπολη, την Αμισό (Σαμψούντα), την Τραπεζούντα, την Ηράκλεια, την Αμάστριδα, τη Σινώπη και το Βυζάντιο.

Στη ρωσική ορθόδοξη παράδοση η διάδοση του χριστιανισμού συνδέεται ευθέως με τον πρωτόκλητο μαθητή, ο οποίος εμφανίζεται να κηρύττει ακόμα και στο Κίεβο. Χριστιανοί συγγραφείς του 4ου αιώνα μ.Χ. γράφουν για τη δράση του Αποστόλου στην Ήπειρο, αλλά και το μαρτύριο του στην Αχαΐα…

Οι περιπέτειες στην Πάτρα και το φριχτό τέλος

Ο Ανδρέας επηρέασε πολύ τον αχαϊκό πληθυσμό και η μετάδοση του χριστιανικού του μηνύματος πρέπει να έτυχε ευρείας υποδοχής, ειδικά στην Πάτρα. Μέσα σε όλα, οι εκκλησιαστικοί ιστορικοί μάς λένε πως θεράπευσε πολλούς με θαυματουργό τρόπο, πλάι στις εκκλησίες που ίδρυσε.

Τα σπάργανα της θαυματουργής δράσης του εντοπίζονται ήδη από την εποχή που με ορμητήριο τη Σινώπη εκχριστιάνιζε τους πληθυσμούς, όταν μεταξύ άλλων του αποδίδεται και η ανάσταση ενός παιδιού. Όντας στην Πάτρα, μια πόλη με πλούσια ειδωλολατρική παράδοση, φιλοξενείται στο σπίτι του Σωσσίου, ο οποίος πάσχει από ανίατη ασθένεια. Ο Ανδρέας τον θεράπευσε θαυματουργά και το γεγονός μεταδόθηκε σε ολόκληρη την πόλη, φτάνοντας και στα αυτιά του ανθύπατου Λέσβιου, ο οποίος τον χαρακτηρίζει «μάγο και απατεώνα».

Ο Λέσβιος, μας λέει η εκκλησιαστική παράδοση, ήθελε να τον συλλάβει και να τον θανατώσει, αρρώστησε όμως βαριά και αναζήτησε τη βοήθειά του. Ο Ανδρέας τον θεράπευσε κι αυτόν και πλέον απολάμβανε σεβασμού και κύρους στην Πάτρα, καθώς πολλοί έφερναν τους αρρώστους τους στον Ανδρέα, ο οποίος «ἐπιθείς τάς χεῖρας ἐφ’ ἑκάστῳ αὐτῶν παρευθύ πάντας ἰάσατο».

Μέσω των θαυμάτων αλλά και του παθιασμένου του κηρύγματος, μετέστρεψε πολλούς στον χριστιανισμό και η Πάτρα διέθετε πια μια καλή πρωτοχριστιανική κοινότητα. Ο Λέσβιος μεταστράφηκε κι αυτός στον χριστιανισμό, γι’ αυτό και αντικαταστάθηκε από τον σκληροπυρηνικό Αιγεάτη.

Η σύζυγός του Μαξιμίλλα ακολούθησε όμως το δόγμα του Ανδρέα, μετά την περιβόητη συνάντησή τους αλλά και την επίσης θαυματουργή ίασή της από τα χέρια του Πρωτόκλητου. Στον χριστιανισμό μετέστρεψε επίσης και τον αδελφό του ανθύπατου, Στρατοκλή, κάτι που θα επισύρει τη μήνη του ρωμαίου ηγεμόνα. Ο Αιγεάτης τον συλλαμβάνει και τον κατηγορεί πως διαδίδει μια νέα θρησκεία, την οποία «οἱ Ρωμαῖοι βασιλεῖς ἐξαφανίσαι ἐκέλευσαν».

Ο Ανδρέας φυλακίζεται, μέσα από το κελί χειροτονεί ωστόσο τον Στρατοκλή επίσκοπο Πατρών. Ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι της οργής του Αιγεάτου, ο οποίος θα τον υποβάλλει στο φρικτό βασανιστήριο της σταύρωσης, έπειτα από τη σύμφωνη γνώμη -ή την παρότρυνση, κατά κάποιες πηγές- του τοπικού ειδωλολατρικού ιερατείου.

Στις τρεις μέρες του μαρτυρίου του, κήρυττε συνεχώς τον λόγο του Ιησού στους εκχριστιανισμένους ακολούθους του: «Ἀποτάξασθε πάσας τάς κοσμικάς ἐπιθυμίας, ἀποτινάξασθε τήν ραθυμίαν καί τόν ζόφον ἀπό τῶν καρδιῶν ὑμῶν καί γίνεσθε καθαροί καί τέλειοι, ἄμεμπτοι καί ἀνεπίληπτοι τῷ καθαρῷ Θεῷ ἡμῶν».

Ο ηλικιωμένος απόστολος μάς παραδίδεται ότι κατέληξε την 30ή Νοεμβρίου του 66 μ.Χ., πιθανότατα στα χρόνια των χριστιανικών διωγμών του αυτοκράτορα Νέρωνα. Οι εκκλησιαστικοί συγγραφείς μάς λένε πως το λείψανό του έθαψε με ευλάβεια ο πρώτος επίσκοπος Πατρών, Στρατοκλής, αν και οι επίγειες περιπέτειές

του δεν είχαν τελειώσει ακόμα.

Στα μέσα του 4ου αιώνα (357 μ.Χ.), με πρωτοβουλία του αυτοκράτορα Κωνστάντιου Β’, μεταφέρθηκε το λείψανο του Αγίου Ανδρέα στον Ναό των Αγίων Αποστόλων στην Κωνσταντινούπολη. Δεν είναι σαφές από τις πηγές αν μεταφέρθηκε όλο το λείψανο του Αγίου ή μόνο η κάρα του, καθώς πολλές παραδόσεις μιλούν για μετακομιδή κάποιων λειψάνων του στη Σκοτία, το Αμάλφι της Ιταλίας, ακόμα και στη Ρωσία.

Όταν η Πόλη έπεσε στους Φράγκους, το άγιο λείψανο μεταφέρθηκε από τους Σταυροφόρους στη Ρώμη. Σύμφωνα με άλλες πηγές, η κάρα του Πρωτόκλητου είχε αποσταλεί ήδη στην Πάτρα από τον πατέρα του Κωνσταντίνου του Πορφυρογέννητου, Βασίλειο Α’ τον Μακεδόνα (867-886), και φυλασσόταν στην αχαϊκή πρωτεύουσα μέχρι λίγο μετά την Άλωση της Βασιλεύουσας (1453), όταν εξαιτίας του τουρκικού κινδύνου παραδόθηκε το 1462 από τον ηγεμόνα του Μυστρά στη Ρώμη και τον ίδιο τον Πάπα Πίο Β’, ο οποίος τοποθέτησε το σεπτό λείψανο στη Βασιλική του Αγίου Πέτρου.

Αιώνες αργότερα και συγκεκριμένα στις 26 Σεπτεμβρίου 1964, η Τιμία Κάρα του Αποστόλου επέστρεψε τελικά στην Πάτρα, όπου φυλάσσεται ως τα σήμερα στον ομώνυμο Ναό του Αγίου Ανδρέα.